

ถอดองค์ความรู้ราชการดีเด่น

เรื่อง... การป้องกันกำจัดศัตรูมะพร้าว

ชื่อ - นามสกุล	นายสุชาติ วงศ์เดระ
วัน เดือน ปีเกิด	28 กรกฎาคม 2503
เลขประจำตัวประชาชน	3770300290321
จบการศึกษา	ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์
เริ่มรับราชการ	เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2525
ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
สังกัด	สำนักงานเกษตรอำเภอทับสะแก
เบอร์โทรศัพท์	098-2549804

ผลงานดีเด่น

✚ กลุ่มเพาะเลี้ยงแตนเบียนทริโกแกรมมา

ปี 2555 การระบาดของหนอนหัวดำค่อนข้างรุนแรง มีการแนะนำวิธีป้องกันกำจัดหนอนหัวดำอย่างแพร่หลาย หนึ่งในวิธีที่มีการใช้เพื่อควบคุมปริมาณหนอนหัวดำ คือ การใช้ศัตรูธรรมชาติควบคุมกันเอง พี่สุชาติจึงเกิดความสนใจ แตนเบียนไข่ทริโกแกรมมา เป็นแตนเบียนที่ทำลายไข่หนอนผีเสื้อ แต่เดิมการเพาะเลี้ยงมีอยู่ในองค์การของรัฐตามมหาวิทยาลัยด้านการเกษตร และศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืช เท่านั้น ซึ่งจังหวัดประจวบคีรีขันธ์อยู่ในเขตความรับผิดชอบของศูนย์สุพรรณบุรี แต่การทำลายมะพร้าวเริ่มมีการขยายวงกว้างและมีความรุนแรงมากในขณะนั้น การขอรับการสนับสนุนแตนเบียนจากภาครัฐไม่เพียงพอ และต้องขนส่งระยะทางไกลทำให้ประสิทธิภาพลดลง พี่สุชาติ จึงได้ร่วมกับชุมชนที่เห็นตรงกันว่า น่าจะเรียนรู้วิธีการเพาะเลี้ยง จึงนำตัวแทนชุมชนที่เคยเพาะเลี้ยงแตนเบียนตัวอื่น ไปศึกษาดูงานที่ศูนย์จังหวัดสุพรรณบุรีและอำเภอบางบัวทอง จนสามารถกลับมาตั้งกลุ่มเพาะเลี้ยง มีผู้เพาะเลี้ยงที่มีความชำนาญ จำนวน 6 คน เป็นกลุ่มที่เพาะเลี้ยงแตนเบียนไข่ทริโกแกรมมาโดยชุมชนเป็นแห่งแรก โดยตั้งชื่อว่า “ ศูนย์เพาะเลี้ยงแตนเบียนทริโกแกรมมา อ.ทับสะแก จ.ประจวบคีรีขันธ์ ” มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหาร และผู้จัดการกลุ่ม มีการแบ่งงานตามความถนัด ฝ่ายเผยแพร่รับรายการผลิต ฝ่ายผลิต ฝ่ายบริการส่งผลผลิต มีเกษตรกรผู้สนใจใกล้เคียงมาศึกษาดูงานอยู่ตลอดเวลา และสามารถผลิตให้บริการแก่เกษตรกรผู้สนใจได้ทันที

✚ กลุ่มเพาะเลี้ยงแตนเบียนกอโนโอสัส

ปี 2556 พี่สุชาติ ได้เข้าร่วมฝึกอบรมวิธีเพาะเลี้ยงแตนเบียนกอโนโอสัส ซึ่งเป็นแตนเบียนที่เฉพาะเจาะจงกับหนอนหัวดำมะพร้าว นำเข้ามาจากประเทศศรีลังกา โดยกรมวิชาการเกษตร และรวมกลุ่มเกษตรกรที่สนใจศึกษาดูงานที่ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรเพชรบุรี กรมวิชาการเกษตร จนสามารถเพาะเลี้ยงได้อย่างชำนาญ จำนวน 10 คน หลังจากนั้นรวมตัวเกิดเป็น “กลุ่มเพาะเลี้ยงแตนเบียนกอ

โนโอสัสทับสะแก” มีการบริการกลุ่มโดยระบบมีผู้จัดการ มีฝ่ายเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ฝ่ายผลิต มีการกระจายจุดเพาะเลี้ยงออกไปเป็นเครือข่าย สลับแลกเปลี่ยนพ่อแม่พันธุ์ในเครือข่ายเพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงสุด มีเกษตรกรผู้สนใจใกล้เคียงมาศึกษาดูงานอยู่ตลอดเวลา และสามารถผลิตให้บริการแก่เกษตรกรผู้สนใจได้ทันที

เมื่อเริ่มมีความเข้มแข็ง เกษตรกรในชุมชนเข้าถึงเทคโนโลยีการเพาะเลี้ยงแตนเบียนกอโนโอสัส และสามารถเพาะเลี้ยงขยายพันธุ์ได้ เกิดการเพิ่มประชากรแตนเบียนอย่างต่อเนื่อง ปล่อยสู่ธรรมชาติเกิดความสมดุล ปลอดภัยลดปัญหาการใช้สารเคมี สร้างระบบนิเวศน์ ยั่งยืน

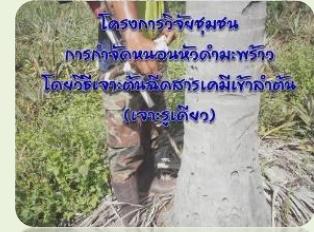
จนกระทั่งกรมวิชาการเกษตรมีการรับรองการใช้สารเคมีฉีดเข้าลำต้น โดยแนะนำให้ใช้สารอิมิแทคตินเบนโซเอท 1.92% อีซี อีตรา 30 ซีซี ต่อต้น กับต้นมะพร้าวที่มีความสูงมากกว่า 12 เมตร ใช้เครื่องเจาะที่ดัดแปลงจากเครื่องตัดหญ้าเปลี่ยนไส้ดอกสว่านขนาด 4-5 นิ้ว เจาะต้นมะพร้าวสูงจากพื้นดินไม่เกิน 1 เมตร ต้นละ 2 รู ตรงข้ามกัน ความลึกประมาณ 10 เซนติเมตร การเจาะต้องเอียงทำมุมประมาณ 45 องศา แบ่งใส่รูละ 15 ซีซี ใช้ดินเหนียวอุดรูทันที ป้องกันการระเหย มีประสิทธิภาพการป้องกันกำจัดหนอนหัวดำมะพร้าวได้ประมาณ 3 เดือน ภาครัฐมีการสนับสนุนให้ความช่วยเหลือโครงการควบคุมและกำจัดศัตรูมะพร้าว (หนอนหัวดำ) แบบครอบคลุมพื้นที่โดยใช้สารเคมีฉีดเข้าลำต้น แต่ปัญหาที่พบเกษตรกรยังไม่มี ความมั่นใจในวิธีการที่แนะนำ พี่สุชาติ จึงได้ร่วมกับศึกษาวิจัยโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อให้เกษตรกรได้เรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ที่แนะนำ ยอมรับได้จากการลงมือปฏิบัติ และเห็นผลด้วยตนเอง ทดลองหาวิธีการใหม่ๆ ร่วมกัน จนเกิดเป็นองค์ความรู้ต่อยอดการกำจัดหนอนหัวดำมะพร้าวโดยการฉีดสารเคมีเข้าลำต้นในรูปแบบอื่น ๆ ดังนี้

- 1) การกำจัดหนอนหัวดำมะพร้าวโดยการฉีดสารเคมีเข้าลำต้นโดยการเจาะต้นฉีดสารเคมีเข้าลำต้น (เจาะรูเดียว)
- 2) การกำจัดหนอนหัวดำมะพร้าวโดยการฉีดสารเคมีเข้าลำต้นโดยการใส่หลอดส่งสารเคมีเข้าลำต้น
- 3) การกำจัดหนอนหัวดำมะพร้าวโดยการฉีดสารเคมีเข้าลำต้นโดยการเจาะที่โคนทางใบ

✚ โครงการวิจัยชุมชนการกำจัดหนอนหัวดำมะพร้าวโดยการฉีดสารเคมีเข้าลำต้น

○ วิธีเจาะต้นฉีดสารเคมีเข้าลำต้น (เจาะรูเดียว)

การฉีดสารเคมีเข้าลำต้นกำจัดหนอนหัวดำมะพร้าวเดิมจะเจาะลำต้น จำนวน 2 รู ตรงข้ามกัน จำนวนรูที่เจาะส่งผลต่อการยอมรับของเกษตรกร เพราะมะพร้าวเป็นพืชตระกูลปาล์มเมื่อเกิดรอยแผลแล้วจะไม่สร้างเนื้อเยื่อใหม่มาปิดแผล แผลจะยังคงอยู่ตลอดอายุขัย พี่สุชาติ จึงได้ร่วมกับชุมชนทดสอบการเจาะต้นเพียงรูเดียว โดยคัดเลือกแปลงที่ถูกทำลายมากและปานกลาง จำนวนต้นเท่ากัน จากผลการทดสอบและตัดทางใบลงมาประเมินตามช่วงเวลาสรุปหนอนตายโดยสิ้นเชิง เช่นเดียวกับการเจาะสองรูตรงข้ามกัน

○ วิธีการใช้หลอดส่งสารเคมีเข้าลำต้น

การฉีดสารเคมีเข้าลำต้นโดยทั่วไป นอกจากจะเกิดรอยแผลที่ลำต้น การเจาะแบบเดิม จะต้องใช้เครื่องเจาะขนาดใหญ่ น้ำหนักมาก ผู้หญิงและผู้สูงอายุไม่สามารถทำเองได้ ชุมชนชาวสวนมะพร้าวทับสะแกจึงพยายามหาวิธีการที่จะทำให้ รอยแผลจากการเจาะต้น มีขนาดเล็กให้มากที่สุดแต่ยังสามารถส่งสารเคมีเข้าไปในลำต้นได้เหมือนเดิมรวมทั้งอุปกรณ์ในการทำงานมีน้ำหนักเบา ทุกคนสามารถทำเองได้จากการทดสอบพบว่าการใช้หลอดส่งสารเคมีได้ผลดี สร้างรอยแผลขนาด 2 หนูลึกประมาณ 5 เซนติเมตร เท่านั้น

โดยเจาะโคนต้นด้วยดอกสว่านขนาด 2 หนุ เจาะลึก 5 เซนติเมตร ทำมุม 45 องศา สูงจากพื้นดินประมาณ 1 ฟุต เสียบปลายกรวยพลาสติกในรูที่เจาะพอแน่น ฉีดสารอิมามแม็กตินเบนโซเอท 1.92% ซีซี 25 ซีซี ใส่ในหลอดส่ง และครอบปิดด้วยถุงพลาสติกกันน้ำเข้าทิ้งไว้ประมาณ 3 วัน ยางจะดูดซึมจนหมด ดึงหลอดส่งพลาสติกออก อุดรูด้วยดินน้ำมัน

○ วิธีการเจาะที่โคนทางใบ

การฉีดสารเคมีเข้าลำต้นกำจัดหนอนหัวดำมะพร้าว จากผลงานวิจัยของกรมวิชาการเกษตรแนะนำให้ดำเนินการในต้นที่สูงกว่า 12 เมตร เท่านั้นเพื่อไม่ให้เกิดความเสี่ยงกับการมีสารเคมีตกค้างในผลผลิตในสภาพพื้นที่หนอนหัวดำได้ทำลายมะพร้าว ในทุกระยะการเจริญเติบโตชุมชนชาวสวนมะพร้าวทับสะแก ได้ทำการทดสอบการฉีดสารเคมีเข้าลำต้นโดยการเจาะโคนทางใบในต้นมะพร้าวที่เริ่มตั้งสเปกจนถึงความสูงของโคนทางใบในระดับสายตาก็ยังไม่ให้ผลผลิต

ผลการทดสอบได้ผลดีสารเคมีสามารถไปถึงทุกทางใบ ผลสัมฤทธิ์เห็นอนตายร้อยละ 99 เมื่อทางใบที่ถูกเจาะแห้งและหลุดไป ซึ่งจะหลุดเร็วกว่าปกติลำต้นมะพร้าวก็เจริญเติบโตต่อไปโดยที่ไม่มีแผลที่ลำต้น

✚ โครงการหีบสะแกปลอดแมลงดำหนามโดยชุมชนมีส่วนร่วม

แมลงดำหนามศัตรูมะพร้าวชนิดหนึ่งที่พบการระบาดก่อนหน้าหอนหัวดำ ลักษณะการทำลายไม่ทำให้มะพร้าวตาย แต่มีผลให้ผลผลิตลดลง การควบคุมที่ดีที่สุดวิธีหนึ่ง คือ การใช้แตนเบียนอะซีโคเดส แต่ปัญหาสำคัญในการบริหารจัดการให้มีการปล่อยแตนเบียนอย่างต่อเนื่องทำได้ยาก เนื่องจากปัจจัยการสลับสับเปลี่ยนจากภาครัฐปรับเปลี่ยนไปแรงจูงใจ และให้ความสำคัญกับการป้องกันกำจัดหอนหัวดำที่มีการระบาดเพิ่มมากขึ้นและมีความรุนแรง และสามารถทำให้ต้นมะพร้าวตายได้ พี่สุชาติจึงได้ประสานความร่วมมือของชุมชน โดยผู้ประกอบการมะพร้าวสนับสนุนงบประมาณ จำนวน 200,000 บาท ให้ชุมชนเป็นผู้เพาะเลี้ยงแตนเบียนอะซีโคเดส และให้องค์กรท้องถิ่นในอำเภอเป็นผู้แจกจ่ายแตนเบียนให้กับเกษตรกรผู้สนใจไปปล่อยในสวนตนเอง

โดยในการบริหารโครงการให้ชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการ มีคณะกรรมการกลุ่ม คณะกรรมการการเงิน จำนวน 3 คน คณะกรรมการตรวจสอบคุณภาพแตนเบียนของแต่ละองค์กรท้องถิ่น โดยให้ผู้บริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบริหารศัตรูมะพร้าว เป็นผู้ผลิตแตนเบียนและจัดส่งให้ อบต. และเทศบาล นำส่งให้ผู้นำชุมชนแจกจ่ายให้เกษตรกรผู้สนใจ โดยดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี 2557-2559 จากการดำเนินการที่ผ่านมาพบว่าสามารถลดการระบาดของแมลงดำหนามมะพร้าว และสามารถเพิ่มผลผลิตและรายได้ให้เกษตรกรประมาณร้อยละ 15

ที่สำคัญเป็นงานที่พี่สุชาติภูมิใจ เพราะได้มีส่วนร่วมในการยับยั้งหรือลดการทำลายระบบนิเวศน์
ในโครงการที่บัสสะแกปลอดแมลงดักหนามโดยชุมชนมีส่วนร่วม โดยใช้แทนเป็ยอะซีโคเดส ลดการใช้สารเคมีที่ยั่งยืน
และปลอดภัย เรียกได้ว่าเป็น **“รางวัลชีวิตของการทำงานส่งเสริมการเกษตร”**

ปัญหาอุปสรรคการทำงานส่งเสริมการเกษตร

ในมุมมองของพี่สุชาติ **“การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน”** จัดได้ว่าเป็นขั้นตอนที่ยากที่สุดที่จะขับเคลื่อนให้
ชุมชนบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยเฉพาะการแก้ไขที่ต้องร่วมกับภาครัฐเพื่อให้การดำเนินงาน การแก้ไขปัญหา
นั้นประสบความสำเร็จได้เร็วและง่ายขึ้น ซึ่งมีอุปสรรคจากทั้งตัวชุมชนเอง และภาครัฐด้วย

แนวทางแก้ไขปัญหา

ถึงแม้ **“การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน”** จะเป็นขั้นตอนที่ยากที่สุดแต่ก็เป็นสิ่งสำคัญในการทำงานส่งเสริม
การเกษตร เพราะเป็นการให้ชุมชนได้ร่วมกันคิด กำหนดแนวทาง และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง
มองงานให้เป็นโอกาสในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาตนเองไปพร้อมกับชุมชน เปิดใจรับฟังความคิด ความต้องการ
ของชุมชน เปลี่ยนงานประจำให้เป็นงานที่สนุก ท้าทาย ไม่ใช่ภาระ ก็จะมีความสุขกับงานที่ทำ

หลักคิดและปัจจัยสู่ความสำเร็จงานส่งเสริมการเกษตร

✚ บุคคลต้นแบบพี่สุชาติซึ่งหมั่นและยึดถือเป็นแบบอย่าง คือ **“หมอเขียว”** ข้าราชการที่ **ทำงานโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์**
และคิดนอกกรอบและทุ่มเทให้กับงานราชการอย่างเต็มที่ โดยมองผลสำเร็จของงานหรือเป้าหมายไว้ก่อน แล้วจึง
ดำเนินกิจกรรมของงานไปตามขั้นตอนกิจกรรมที่วางแผนไว้ ซึ่งบางโครงการอาจมีการคิดและทำนอกกรอบบ้างเพื่อ
บรรลุเป้าหมาย

✚ พยายามศึกษางานกิจกรรมที่เราซึ่งชอบแบบเจาะลึกและลงมือปฏิบัติด้วยตนเองหรือทีมงาน หากงานนั้นต้อง
ปฏิบัติเป็นคณะปฏิบัติงานประจำให้เป็นงานวิจัย (**Routine to Research, R2R**) สร้างชิ้นงานเก็บสะสมไว้ และ
นำเสนอให้เป็นที่ยอมรับในโอกาสที่เหมาะสม

อีกหนึ่งสิ่งที่สำคัญของการทำงานส่งเสริมการเกษตร คือ การประชาสัมพันธ์หรือเผยแพร่ความรู้ข้อมูลข่าวสาร พี่สุชาติจะให้ความสำคัญ และมีความสามารถในการเรื่องการประชาสัมพันธ์ ช่วยให้เกษตรกรรับรู้ เข้าถึงข้อมูลทันต่อสถานการณ์ โดยเฉพาะการระบาดของศัตรูมะพร้าว

นอกเหนือจากการทำงานโดยเน้นชุมชนมีส่วนร่วมเกิดการเรียนรู้จากกาปฏิบัติไปพร้อมๆ กับเจ้าหน้าที่แล้ว พี่สุชาติยังมีช่องทางการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลหลากหลายช่องทาง คือ

- เขียนคอลัมน์ให้กับหนังสือพิมพ์เสียงประจวบในนาม **“หัวกระทิกับสะแก โดยมะพร้าวหัว”** เพื่อเผยแพร่ ผลงานและเป็นกำลังใจให้ชุมชน
- เผยแพร่ใน **“บล็อกโกทูโนว์”** เพื่อสะดวกในการค้นหาที่รวดเร็ว โดยเผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัย โดยชุมชนมีส่วนร่วม ตัวอย่างเช่น
 - 1) โครงการวิจัยชุมชนการกำหนดหนอนหัวด้ามะพร้าวโดยวิธีเจาะต้นฉีดสารเคมีเข้าลำต้น(เจาะรูเดียว)
 - 2) โครงการวิจัยชุมชนการกำหนดหนอนหัวด้ามะพร้าวโดยการใช้หลอดส่งสารเคมีเข้าลำต้น
 - 3) การฉีดสารเคมีเข้าลำต้นกำหนดหนอนหัวด้ามะพร้าวโดยการเจาะที่โคนทางใบ

ที่มาของข้อมูล (ผู้ถอดองค์ความรู้)

ชื่อ - นามสกุล นางสาวเบญจพร ตั้งวิชัย
 ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ
 หน่วยงาน กลุ่มยุทธศาสตร์และสารสนเทศ สำนักงานเกษตรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

